

Biedrība *Pro Futuro*,
Elvīras iela 13b-36, Rīga, LV-1083
Reģ. Nr. 40008060582
Tālrunis 29494994

Finanšu ministrijas
Eiropas Savienības fondu
stratēģijas departamentam

Rīgā, 2016. gada 21. jūlijā

Par nepieciešamību veikt izmaiņas 8.3.2. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt atbalstu vispārējās izglītības iestādēm izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”
8.3.2.2. pasākumā „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”

Vēlamies vārst Finanšu ministrijas uzmanību uz ļoti būtiskiem trūkumiem 8.3.2.2. pasākuma „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” projektā, kas padarīs to neefektīvu tās mērķa grupai – skolēniem ar speciālām vajadzībām un mācīšanās traucējumiem kā vienai no speciālo vajadzību grupām – un mazinās, ne nodrošinās vienlīdzīgas iespējas izglītībā un darba tirgū, kas ir Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” prioritāte.

1. Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) ir devusi ļoti neprecīzu un tendenciozu lielākās speciālo vajadzību grupas – skolēnu ar mācīšanās traucējumiem – **definīciju un vietējo un starptautisko analīzi**. Starptautiski skolēni ar mācīšanās traucējumiem ir lielākā speciālo vajadzību grupa (2-6% no visas skolēnu populācijas)¹ pamatzglītības posmā (1.-9.kl.), kas ES valstīs un ASV turpina saņemt izglītības pakalpojumus arī vidējā un augstākajā izglītībā. Fakts, ka Latvijā vidējā izglītībā neviens skolēns ar mācīšanās un valodas traucējumiem (kuros klasificē skolēnus ar disleksiju, ja skolēnam nav pazemināts intelekts) vairs nesaņem nekādu sistēmisku izglītības pakalpojumu, norāda uz būtisku diskrimināciju gan tiesiskajā regulējumā, gan izglītības praksē, kuru IZM nespēj ne analītiski analizēt, ne mēģina mazināt ar aktivitāte 8.3.2.2. paredzētajām darbībām.

SN 5. lpp. un citur dokument tekstā dotais mācīšanās traucējumu skaidrojums “Agrīnā pirmsdiagnostika ļauj noteikt arī tādu mācīšanās traucējumu kā disleksijas, disgrāfijas un diskalkulijas iespējamību..” ir neprecīzs un absurds, jo pieļauj, ka it kā pastāvētu vel kādi mācīšanās traucējumi ārpus šiem, lai gan tieši visi trīs nosauktie ir svarīgākie un izplatītākie mācīšanās traucējumi zinātniskā izpratnē.²

2. Projekta SN papildinātajā redakcijā sniegtais formulējums: “Viens no priekšnoteikumiem veiksmīgai individuālo kompetenču attīstībai ir nodrošināt iespēju izglītojamam izvēlēties viņa interesēm atbilstošu izglītības piedāvājumu un saskaņā ar statistiku agrīna izglītojamo iesaiste interešu izglītībā un neformālās izglītības pasākumos 1.-9. klases posmā ir ilgtspējīgāka kā vidusskolas vecuma posmā” ir nepatiess un klaji tendenciozs, jo neviena interešu un neformālā izglītība nevar aizstāt individuālo kompetenču attīstību – neviens skolēns neiemācās labāk lasīt, rakstīt un

¹ <https://www.oecd.org/edu/school/35779248.pdf> (2. lpp.) skatīts 20.06.2016

² <http://idea.ed.gov/explore/view/p/,root,statute,I,A,602,30>, skatīts 21.07.2016.

rēķināt ārpuskolas nodarbībās; izglītības meta pētījumi norāda, ka akadēmiskās kompetences veidojas un uzlabojas tikai tiešas, specifiskas apmācības rezultāta. Uz šo kļūdaino premisu balstītas darbības nevar būt efektīvas un ilgstspējīgas. Lūdzam IZM dot kaut 3-4 atsauces uz šajā apgalvojumā minēto statistiku. Uz disleksijas plašo izplatību – gandrīz 11% visu skolēnu - un to pilnīgo ignorēšanu vidējā izglītībā norāda biedrības *Pro Futuro* 2015. gada veiktais starptautiskais pētījums.³

3. Visi skolēni ar speciālam vajadzībām ir izslēgti no OECD pētījuma, tādēļ nav iespējams runāt par MK noteikumu mērķa grupas skolēniem, izmantojot OECD “Latvija OECD Starptautiskajā skolēnu novērtēšanas programmā 2012 – pirmie rezultāti un secinājumi” datus (7.lpp.), bet gan ir jādod specifiska informācija, kas raksturo skolēnu ar speciālam vajadzībām kopumā un atsevišķi skolēnu ar specifiskiem mācīšanās traucējumiem kā lielākās SEN grupas kompetenču novērtējums.
4. Projekts **paredz diskriminējošu aktivitātes mērķa grupu** – tikai skolēnus 1.-9. klasē, lai gan speciālās vajadzības saglabājas visu mūžu, līdz ar to ir neloģiski izslēgt no mērķa grupas 10.-12. klases skolēnus ar dzirdes, redzes, valodas un mācīšanās traucējumiem, jo viņiem vidusskolā ir nepieciešams tas pat vēl lielāks pedagoģiskais atbalsts un asistentu nodrošinājums, kas 1.-9. klasēs, jo pieaug mācību vielas apjoms un sarežģītības pakāpe. Pašreiz visu palīdzību – apmaksājot privātsiņģulas, lasot priekšā mācību grāmatas un iegādājoties IKT šiem skolēniem ar mācīšanās traucējumiem nodrošina tikai vecāki, kas ir vienlīdzīgu iespēju liegums ne tikai skolēniem, bet arī viņu ģimenēm.⁴
5. Projektā nav veikta ne starptautiskās labās prakses analīze, ne vietējo mērķa grupu līdzšinējās izglītības kvalitātes vērtējums. Vienīgais iepriekšējo periodu sasniegtais ir apgalvojums par atbalsta personāla nodrošinājumu, bet tikai apmaksāts personāls vēl nenozīmē skolēniem nepieciešamā pakalpojuma sniegšanu un izmērāmus uzlabojumus viņu izglītībā. Savā atzinumā par projekta SN lūdzām IZM sniegt kaut dažus skolēna līmeņa kvalitātes rādītājus; IZM atteicās to darīt, kas norāda uz to, ka šādu uzlabojumu nav. Turklāt, atbalsta personālam ir zināma nozīme sākumskolas klasēs, bet tam nav nekādas ietekmes uz skolēnu akadēmiskajām kompetencēm vidējā (5.-9. kl) un vidusskolas (10.-12.kl.) posmā, līdz ar to tas ir ļoti nenozīmīgs rādītājs.
6. Aktivitātes 8.3.2.2. darbības ieviešanas rezultāti ir **neloģiskas un pat pretrunā ar esošo un topošo izglītības tiesisko regulējumu**, jo paredz, ka tiks “izstrādāti un integrēti efektīvi autorrisinājumi mācīšanās traucējumu novēršanai vispārējās izglītības iestādēs, paredzot arī efektīvu ārvalstu autorrisinājumu, t.sk., metodiku, adaptāciju Latvijas vispārējās izglītības sistēmas vajadzībām.” Vispārējais izglītības likuma 53.(2) pants nosaka, ka “Izglītības iestāde katram integrētam izglītojamajam ar speciālam vajadzībām izstrādā individuālu izglītības programmas apguves plānu”. Tātad – tas ir plāns, kas balstīts uz katra individuālā skolēna vajadzībām, ne viņa skolas izpratni par to, kas tai ir vai nav pieejams. Pašreiz IZM strādā darba grupa, lai ļoti precīzi definētu katras speciālās vajadzības pakalpojuma un izmaksu apjomu (grozu), kas ļoti preskriptīvi noteiks katram skolēnam ar speciālam vajadzībām, tai skaitā valodas un mācīšanās traucējumiem, paredzēto pakalpojumu, tā kā tas nenotiks un nedrīkstēs notikt atsevišķu skolu līmenī. Turklāt, zinātniski un pētnieciski pierādīti risinājumi vairs nav saucami par autorrisinājumiem.

³ <http://www.disleksija.lv/data/modyslexia/starpt-analize-lv-271015-2.pdf>, 19., 39. lpp.

⁴ <http://www.disleksija.lv/data/modyslexia/starpt-analize-lv-271015-2.pdf>, 41. lpp.

7. 8.3.2.2. pasākuma ieviešanas rezultāts “sagatavoti vispārējās izglītības pedagogi ar nepieciešamajām prasmēm agrīnu kompetenču trūkuma diagnostikā lasītprasmes, matemātikas un dabaszinību jomā, kas ir tieši saistīti ar tādiem mācīšanās traucējumiem kā disleksiju, disgrāfiju un diskalkuliju” ir **absurds un neefektīvs** 1) jo diagnostika bez efektīvas pedagoģiskas intervences, IKT un atbilstošiem mācību materiāliem ir nebūtiska, bet tieši slikta lasīšanas un matemātisko prasmju apmācība ir Latvijas izglītības trūkums, kas parādās gan vātajos OECD PISA pētījumos, gan lielajā daudzumā skolēnu, kuriem ir smaga, apmācības nemazināta, disleksija pat pēc speciālo logopēdisko skolu un klašu apmeklēšanas un diskalkulija; 2) diagnostikai nav jābūt tikai agrīnai, bet pēctecīgai, jo daudzos gadījumos mācīšanās traucējumi parādās tikai vidējā posma un pat vidusskolas klasēs. ASV pediatru asociācija skaidri norāda uz šo tendenci: “Dyslexia is most often identified in the primary grades, but it is not diagnosed in some students until later during middle or high school, when more complex reading and writing skills are required. In early elementary school, some children compensate by using other strengths until the educational demands increase and make the reading disability more evident.”⁵ Treškārt, kā norādījām projekta apspriedē 16. jūnijā un mūsu e-pasta vēstulē, pašreiz DIBELS tests ir pieejams tikai speciālistu privātpraksēs (kur tā veikšana maksā apmēram 100 eiro); tas rada aizdomas par šo speciālistu liela apjoma lobēšanu šī projekta ietvaros.
8. Būtiskākais nodrošinājums skolēnu ar mācīšanās traucējumiem izglītības kvalitātē ir pētnieciski pierādīta papildu lasītāpmācība, individuāla lietojuma IKT un mācību grāmatu audio versijas, kas dod šiem skolēniem universālu pieeju mācību saturam, kā to nosaka Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, un digitāli eksāmenu darbi. Nekas no šīm trīs būtiskajām darbībām nav iekļauts pasākuma 8.3.2.2. darbībās.

Tāpat vēlamies norādīt, ka biedrība *Pro Futuro* un *Latvijas Disleksijas biedrība* kopā ar citam vecāku NVO jau kopš 2013. gada ir piedalījušies DP “Izaugsme un nodarbinātība” (Pielikums Nr. 1) un Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.-2020 un to Rīcības plāna komentēšanā, norādot uz visiem iepriekšminētajiem pasākuma 8.3.2.2. trūkumiem un sniedzot argumentētu viedokli par nepieciešamajiem uzlabojumiem tajā. IZM to ir visu laiku ignorējusi, pieļaujot būtiskas līdzdalības procesa pārkāpumus, pat manipulējot MK 2013.g. 16. dec. sēdes protokolu, no kura pazuda premjera V. Dombrovska lēmums IZM saskaņot ar NVO viedokļus par IAP mērķiem un darbībām iekļaujotā izglītībā.

Lūdzam ņemt vērā mūsu viedokli par pasākumā 8.3.2.2. plānotajām darbībām un veikt izmaiņas tajās, lai patiešām uzlabotu skolēnu ar mācīšanās traucējumiem izglītības kvalitāti un vienlīdzību, nevis izniekotu publiskus līdzekļus neefektīvām un diskriminējošām darbībām, ignorējot DP horizontālo prioritāti “vienlīdzīgas iespējas”.

Pielikumā: Latvijas Disleksijas biedrības atzinums par DP “Izaugsme un nodarbinātība” 2. versiju 2013.g. 28. augustā.

Ar cieņu,

Eva Birzniece,

Biedrības *Pro Futuro* valdes priekšsēdētāja

⁵ <http://pediatrics.aappublications.org/content/127/3/e818>, skatīts 30.05.2016.